

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 2 lutego 2023 r.

Pozycja 34

POSTANOWIENIE z dnia 10 listopada 2022 r. Sygn. akt Ts 192/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Zielonacki,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej V.F. i K.F. o zbadanie zgodności:

art. 292 w związku z art. 172, art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.) „w zakresie, w jakim stanowią one podstawę prawną nabycia w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz Zakładu Energetycznego S.A. w O. (działka nr [...]), [...] S.A. w W. (działki nr [...]), poprzedników Tauron Dystrybucja S.A. w K. oraz na rzecz Tauron Dystrybucja S.A. (działka nr [...])”, z:

- 1) art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji;
- 3) art. 21 ust. 1 Konstytucji;
- 4) art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 26 czerwca 2021 r. (data nadania) V.F. i K.F. (dalej: skarżący), reprezentowani przez pełnomocnika z wyboru, wystąpili z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia, na tle następującego stanu faktycznego:

Skarżący wniesli do Sądu Rejonowego w N. o ustanowienie za jednorazowym wynagrodzeniem w wysokości 6 900,63 zł służebności przesyłu na nieruchomościach oznaczonych jako działki nr: [...], stanowiących użytki rolne, położonych w N., gmina P., na rzecz Tauron Dystrybucja S.A. z siedzibą w K., polegającej na możliwości korzystania z napowietrznej linii energetycznej średniego napięcia wraz ze słupami. Skarżący jest właścicielem działek gruntu oznaczonych numerami [...], objętych księgą wieczystą [...] oraz działek oznaczonych numerami [...], objętych księgą wieczystą [...]. Skarżący jako małżonkowie są właścicielami na prawach majątkowej wspólności ustawowej działki nr [...], objętej księgą wieczystą [...].

W odpowiedzi na wniosek skarżących Tauron Dystrybucja S.A. z siedzibą w K. wniósł o oddalenie żądania. Stwierdził, że wskazaną przez nich służebność przesyłu nabył przez zasiedzenie. Wyjaśnił, że przez działki nr [...] przebiega linia energetyczna relacji R. wybudowana przed 1945 r., a przez działki nr [...] linia energetyczna relacji R., odgałęzienie K., wybudowana przed 1975 r.

Sąd Rejonowy w N. – I Wydział Cywilny postanowieniem z 6 lutego 2020 r. (sygn. akt [...]) oddalił wniosek skarżących. W uzasadnieniu powołał przepisy normujące służebność gruntową art. 172 (stanowiący o zasiedzeniu), art. 292 i art. 352 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.; dalej: k.c.) oraz art. 305¹ k.c., w którym zawarto definicję służebności przesyłu. Zdaniem Sądu faktyczne korzystanie z nieruchomości skarżących przez Tauron Dystrybucja S.A. z siedzibą w K. oraz jego poprzedników prawnych miało charakter nieprzerwany przez wymagany ustawą czas i polegało na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia – linii przesyłowej średniego napięcia wraz z dwoma słupami energetycznymi. Odpowiadało więc swym zakresem treści służebności przesyłu. Zgodnie z powyższym Sąd uznał, że Tauron Dystrybucja S.A. z siedzibą w K. jest posiadaczem służebności, ponieważ „doszło do uprzedniego nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu obciążającej nieruchomości wnioskodawców, tożsamej co do treści prawa oraz w zakresie odpowiadającym żądaniu wniosku” (k. 16v akt o sygn. Ts 192/21).

Postanowieniem z 26 marca 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w O. – II Wydział Cywilny Odwoławczy oddalił apelację skarżących od postanowienia Sądu Rejonowego w N., akceptując i przyjmując w całości jako własne ustalenia Sądu pierwszej instancji w zakresie skonstruowanego stanu faktycznego, jak i zapatrywania prawne tego Sądu oraz wyjaśniając, że „[s]łużebność przesyłu określona w przepisach art. 305¹ k.c. do 305⁴ wprowadziła do kodeksu cywilnego, ustawa z 30 maja 2008 r. nowelizując ten kodeks (Dz. U. Nr 116, poz. 731). Przepisy te dotyczące służebności przesyłu obowiązują dopiero od dnia 3 sierpnia 2008 r. Nie oznacza to jednak, że dopiero od tej daty można liczyć okres zasiedzenia tego typu służebności”. Sąd Okręgowy w O. powołał uchwałę Sądu Najwyższego z 7 października 2008 r., sygn. akt III CZP 89/08 (LEX nr 458125), w której stwierdzono, że „[p]rzed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa. (...) ustanowiona na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowej służebność gruntowa odpowiada funkcji uregulowanej obecnie w prawie służebności przesyłu”. Podkreślił również, że w wielu orzeczeniach Sąd Najwyższy „dopuszczał możliwość zastosowania przepisu art. 292 k.c., w związku z art. 285 § 2 k.c. interpretowanych funkcjonalnie, do skutków posiadania przez przedsiębiorstwa energetyczne służebności polegającej na korzystaniu z cudzej nieruchomości w zakresie związanym z działalnością tego przedsiębiorstwa” (k. 23v akt o sygn. Ts 192/21).

2. W skardze konstytucyjnej skarżący podkreślili, że przedmiotem wątpliwości konstytucyjnych nie jest treść przepisów, tylko ich określona wykładnia przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a za nim sądów powszechnych. Stwierdzili, że dokonana przez Sąd Okręgowy w O. wykładnia funkcjonalna art. 292 w związku z art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 k.c. „dopuszczająca nabycie w drodze zasiedzenia przed dniem 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego w znacznym zakresie modyfikuje treść klasycznej służebności gruntowej, którą *de iure* musi pozostać. (...) wykładnia prawa nie powinna mieć charakteru prawotwórczego tj. nie powinna pod pozorem interpretacji tworzyć nowych norm, stąd powinna się ona mieścić w ramach dopuszczalnego znaczenia językowego (...). Pod rozwagę Trybunału [skarżący poddali] zatem dopuszczalność wykreowania przed 3 sierpnia 2008 r. w drodze wykładni

funkcjonalnej służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu i nabycia jej w drodze zasiedzenia” (k. 4v akt o sygn. Ts 192/21).

3. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 21 października 2021 r. (dołączonym pełnomocnikowi skarżących 9 listopada 2021 r.) skarżący zostali wezwani do usunięcia braku formalnego skargi konstytucyjnej przez poinformowanie, czy od postanowienia Sądu Okręgowego w O. z 26 marca 2021 r. (sygn. akt [...]) została wniesiona skarga kasacyjna z uwagi na poczynione w skardze konstytucyjnej zastrzeżenie, że termin do złożenia nadzwyczajnego środka zaskarżenia jest terminem otwartym.

W piśmie procesowym z 16 listopada 2021 r. (data nadania) skarżący poinformowali, że od postanowienia Sądu Okręgowego w O. nie został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona określone przez prawo wymagania.

2. Przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczyniono art. 292, art. 172 oraz art. 285 § 1 i 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.; dalej: k.c.), które w dacie wydania przez Sąd Rejonowy w N. – I Wydział Cywilny postanowienia z 6 lutego 2020 r. (sygn. akt [...]) oraz przez Sąd Okręgowy w O. – II Wydział Cywilny Odwoławczy postanowienia z 26 marca 2021 r. (sygn. akt [...]) miały następujące brzmienie:

– art. 292:

„Służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio”,

– art. 172:

§ 1 „Posiadacz nieruchomości niebędący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie)”,

§ 2 „Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze”,

– art. 285:

§ 1 „Nieruchomość można obciążyć na rzecz właściciela innej nieruchomości (nieruchomości władającej) prawem, którego treść polega bądź na tym, że właściciel nieruchomości władającej może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, bądź na tym, że właściciel nieruchomości obciążonej zostaje ograniczony w możliwości dokonywania w stosunku do niej określonych działań, bądź też na tym, że właścicielowi nieruchomości obciążonej nie wolno wykonywać określonych uprawnień, które mu względem nieruchomości władającej przysługują na podstawie przepisów o treści i wykonywaniu własności (służebność gruntowa)”,

§ 2 „Służebność gruntowa może mieć jedynie na celu zwiększenie użyteczności nieruchomości władającej lub jej oznaczonej części”.

Jako wzorce kontroli skarżący wskazali: art. 64 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1, art. 21 ust. 1, art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że skarga konstytucyjna kwalifikuje się do rozpoznania merytorycznego, gdyż:

– została sporządzona w imieniu skarżących przez radcę prawnego ustanowionego pełnomocnikiem z wyboru, który do skargi załączył wymagane pełnomocnictwo (art. 44 ust. 1 w związku z art. 53 ust. 2 pkt 3 u.o.t.p.TK);

– skarżący wyczerpali przysługującą im drogę prawną w rozumieniu art. 77 ust. 1 w związku z art. 53 ust. 2 pkt 2 u.o.t.p.TK;

– postanowienie Sądu Okręgowego w O. – II Wydział Cywilny Odwoławczy z 26 marca 2021 r. (sygn. akt [...]) doręczono pełnomocnikowi skarżących 9 czerwca 2021 r., skarga konstytucyjna została zaś wniesiona do Trybunału Konstytucyjnego 26 czerwca 2021 r. (data nadania), a więc dochowany został trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej, określony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK;

– brak formalny skargi konstytucyjnej został prawidłowo usunięty w przepisany terminie;

– prawidłowo wskazano, które przysługujące skarżącym konstytucyjne prawa i w jaki sposób – ich zdaniem – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

– uzasadniono sformułowane w skardze zarzuty (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

4. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że analizowana skarga nie jest obarczona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, a sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

Problem przedstawiony przez skarżących w niniejszej sprawie dotyczy wykładni art. 292 w związku z art. 172 k.c. oraz art. 285 § 1 i 2 k.c. przyjętej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a za nim sądów powszechnych, dopuszczającej nabycie w drodze zasiedzenia przed 3 sierpnia 2008 r. służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał, że w zakresie jego właściwości mieszczą się zarzuty skierowane przeciwko wykładni zaskarżonych przepisów, o ile wykładnia taka jest jednolita i utrwalona w rozstrzygnięciach organów stosujących prawo (zob. postanowienie TK z 12 grudnia 2005 r., sygn. Ts 112/05, OTK ZU nr 1/B/2006, poz. 52). W ocenie Trybunału w rozpoznawanej sprawie została zastosowana wykładnia utrwalona, jednolita i powszechnie przyjmowana w procesie sądowego stosowania wskazanych w *petitum* skargi konstytucyjnej przepisów ustawy – Kodeks cywilny.

Biorąc powyższe pod uwagę należało postanowić jak w sentencji.